

Krystyna Mitrega-Niestrój

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
krystyna.mitrega-niestroj@ue.katowice.pl

Blandyna Puszer

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
blandyna.puszer@ue.katowice.pl

NAPŁYW BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH A POTENCJAŁ INWESTYCYJNY W KRAJACH CIVETS

Streszczenie: Kraje CIVETS to grupa państw – liderów gospodarek wschodzących, którą tworzą Kolumbia, Indonezja, Wietnam, Egipt, Turcja oraz Republika Południowej Afryki. Kraje CIVETS są uważane za państwa, które rozpoczną następny cykl wzrostu rynków wschodzących. Przemawiać za tym mogą m.in. takie czynniki jak: zdywersyfikowane i dynamicznie rozwijające się gospodarki, coraz bardziej otwarte rynki i zwiększone zainteresowanie inwestorów zagranicznych. Wielkość i dynamika napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów CIVETS w latach 2005-2013 wykazuje duże zróżnicowanie tego procesu. Kraje CIVETS są zainteresowane jak największym napływem BIZ i dlatego też podejmują działania prowadzące do eliminowania barier i zapewnienia sprzyjających warunków dla zagranicznych inwestorów. Celem opracowania jest przedstawienie najważniejszych tendencji w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do krajów CIVETS w latach 2005-2013, ze szczególnym uwzględnieniem warunków globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego oraz podejmowanych działań prowadzących do eliminowania barier i zapewnienia sprzyjających warunków dla zagranicznych inwestorów. Zastosowano metody ilościowe do przeliczania danych. Sformułowano następujące wnioski: kraje CIVETS stają się znaczącym miejscem napływu BIZ; globalny kryzys finansowy oddziaływał negatywnie na napływ BIZ do krajów CIVETS.

Słowa kluczowe: kraje CIVETS, bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), atrakcyjność inwestycyjna.

Wprowadzenie

Kraje CIVETS to grupa państw – liderów gospodarek wschodzących, którą tworzą Kolumbia, Indonezja, Wietnam, Egipt, Turcja oraz Republika Południowej Afryki. Skrót CIVETS został zaproponowany w 2009 r. przez Roberta War-
da z Economist Intelligence Unit (EIU). Kraje CIVETS są uważane za państwa, które rozpoczną następny cykl wzrostu rynków wschodzących. Przemawiać za tym mogą m.in. takie czynniki jak: zdywersyfikowane i dynamicznie rozwijające się gospodarki, coraz bardziej otwarte rynki i zwiększone zainteresowanie inwestorów zagranicznych. Kraje z grupy CIVETS w większości cechuje młode społeczeństwo, dynamiczna grupa przedsiębiorców, umiarkowany poziom zadłużenia i co ważne – znacznie szybciej niż dojrzałe gospodarki wyszły z kryzysu, a w niektórych przypadkach wcale go nie doświadczyły.

W literaturze dotyczącej BIZ istnieje wiele analiz koncentrujących się na ocenie ich wpływu na kraj importujący (goszczący, tzw. *host countries*), wymieniających wiele determinant decydujących o korzystnym czy też negatywnym wpływie tych inwestycji. Badania dotyczące BIZ prowadzone są przez między innymi przez UNCTAD, Grupę Banku Światowego, MFW. W polskiej literaturze prace M.A. Waressy, G. Górniewicza, P. Siemiątkowskiego, S. Luc i innych dają mocną ocenę uwarunkowań i tendencji BIZ. Słabiej, a nawet w ogóle są reprezentowane globalne rozważania dotyczące krajów CIVETS. Dlatego w niniejszym artykule podjęto próbę przedstawienia i oceny najważniejszych tendencji w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do krajów CIVETS w latach 2005-2013, ze szczególnym uwzględnieniem warunków globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego. Ostatni kryzys gospodarki światowej oddziaływał negatywnie na napływ kapitału w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych we wszystkich państwach CIVETS.

W opracowaniu wykorzystane zostały przede wszystkim: analiza przyczynowo-skutkowa oraz analiza porównawcza. Należy podkreślić, że z uwagi na ograniczoną objętość artykułu poruszono jedynie niektóre kwestie i zasygnalizowano wybrane problemy.

1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne i ich znaczenie dla krajów rozwijających się – wprowadzenie do problematyki

Istotną cechą gospodarki światowej, szczególnie na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat, jest nasilenie się przepływów kapitałowych zwłaszcza do krajów rozwijających się. Dotyczy to różnych kategorii kapitału, w tym i bezpośrednich

inwestycji zagranicznych. Inwestycje bezpośrednie to inwestycje o charakterze międzynarodowym, dokonywane przez przedsiębiorstwo pochodzące z jednego kraju w przedsiębiorstwo funkcjonujące na obszarze innego kraju (przedsiębiorstwo bezpośredniego inwestowania), w celu osiągnięcia trwałych korzyści poprzez: tworzenie lub rozbudowę posiadanego w całości przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa zależnego lub oddziału, czy uzyskanie pełnej własności istniejącego przedsiębiorstwa (tzw. inwestycje greenfield lub brownfield), udział w nowym lub istniejącym przedsiębiorstwie, jak również pożyczkę podporządkowaną na okres pięcioletni lub dłuższy [Solarz, 2001, s.102]. Celem tych inwestycji jest, zgodnie z przepisami OECD, ustanowienie trwałych ekonomicznych związków, a w szczególności umożliwienie wywierania efektywnego wpływu na zarządzanie przedsiębiorstwem za granicą [OECD, 2003, s. 19].

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie niosą korzyści zarówno dla kraju eksportującego, jak i importującego kapitał, bowiem m.in. z jednej strony mogą wpływać na rozszerzenie skali produkcji i umocnić pozycję konkurencyjną kraju eksportującego kapitał, a z drugiej strony mogą stanowić istotną formę pomocy rozwojowej dla kraju przyjmującego kapitał. Ponadto inwestycje bezpośrednie są drogą integrowania się indywidualnych gospodarek bez względu na ich rozbieżność rozwojową [Sporek, 1995, s. 79-89]. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie mają szczególne znaczenie dla krajów rozwijających się, dla których brak dostatecznego wyposażenia w kapitał stanowi barierę wzrostu. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie przyczyniają się do wzrostu aktywności gospodarczej i zatrudnienia. Inwestycje takie mogą zmniejszać stopień monopolizacji sektora produkcji lub usług, jeżeli pojawiają się w branży zdominowanej przez jedno lub kilka przedsiębiorstw krajowych. Inwestycjom zagranicznym towarzyszy najczęściej transfer technik i technologii, co przyczynia się do wzrostu poziomu zaawansowania technicznego kraju przyjmującego kapitał. Pozytywnym efektem napływu kapitału w formie inwestycji bezpośrednich powinien być wzrost eksportu w kraju przyjmującym kapitał, gdy przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego rozpoczynają ekspansję na rynek międzynarodowy. Napływ kapitału w postaci BIZ może również wiązać się z określonymi zagrożeniami. Dla przykładu w kraju przyjmującym kapitał bardzo często pojawiają się obawy przed zdominowaniem gospodarki narodowej przez obcych właścicieli. Napływ obcego kapitału identyfikowany jest z utratą władzy nad własną gospodarką, co może mieć poważne konsekwencje polityczne i społeczne. Bez wątpienia jednak BIZ pozostają jednym z najważniejszych czynników wspierających wzrost gospodarczy w długim okresie, co ma kluczowe znaczenie dla krajów rozwijających się.

2. Rozmiary i struktura BIZ w krajach CIVETS

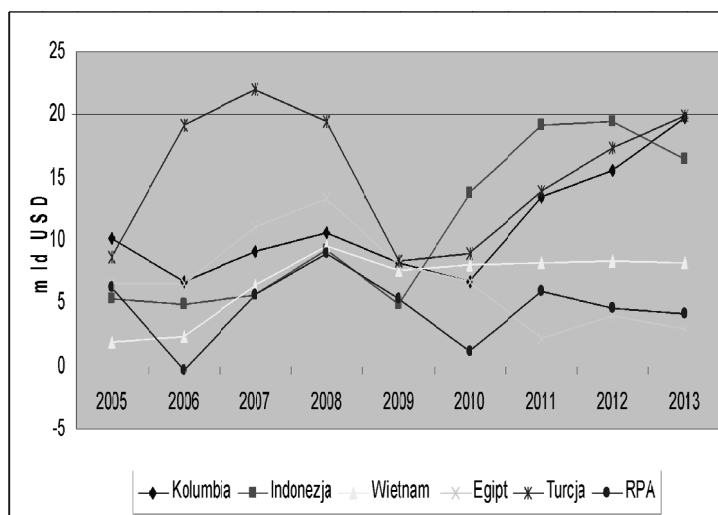
Analiza wielkości i dynamiki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów CIVETS w ciągu ostatnich lat (tj. w latach 2005-2013) wykazuje duże zróżnicowanie tego procesu. Jak wynika z tabeli 1 oraz rys. 1, we wszystkich krajach CIVETS do 2008 r. napływ BIZ rósł, jednak obecny kryzys gospodarczy na świecie oddziałł również na aktywności zagranicznych inwestorów bezpośrednich, którzy z o wiele większą ostrożnością i selektywnością podchodzili do nowych inwestycji [Grądzka, 2009].

Tabela 1. Napływ BIZ do krajów CIVETS w latach 2005-2013 (mld USD)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kolumbia	10,2	6,65	9,049	10,583	8,185	6,746	13,405	15,529	19,772
Indonezja	5,3	4,9	5,6	9,3	4,9	13,8	19,2	19,4	16,5
Wietnam	1,95	2,4	6,4	9,6	7,6	8	8,2	8,3	8,2
Egipt	6,6	6,611	11,053	13,237	8,113	6,758	2,189	3,982	3,01
Turcja	8,7	19,2	22	19,5	8,4	9	13,9	17,3	19,9
RPA	6,3	-0,3	5,7	9	5,4	1,2	6	4,6	4,2

Źródło: IMF [różne lata].

Wynikało to głównie ze spadku skłonności do inwestycji z powodu niepewności co do rozwoju sytuacji w światowej gospodarce oraz problemów z finansowaniem projektów inwestycyjnych na skutek zjawiska „credit crunch”.

Rys. 1. Napływ BIZ do krajów CIVETS w latach 2005-2013 (mld USD)

Źródło: IMF [różne lata].

Kolumbia w 2013 r. była odbiorcą BIZ o łącznej wartości 16,7 mld USD. Napływ BIZ wrócił już do poziomu sprzed kryzysu, jednakże widać znaczący wzrost ich wartości w porównaniu do roku 2010. W 2009 r. napływ wyniósł 8,2 mld USD, w 2010 r. było to jedynie 6,7 mld USD. W Indonezji, podobnie jak w przypadku innych krajów rozwijających, nastąpiło zmniejszenie napływu BIZ o 4,9 mld USD w 2009 r. Indonezja wraz z bogatymi złożami surowców stanowi coraz bardziej znaczącą lokalizację dla zagranicznych inwestorów bezpośrednich, co daje się zauważyć poprzez znaczny wzrost napływu BIZ już w 2010 r. W przypadku Wietnamu napływ BIZ zmniejszył się w 2009 r. o prawie 21% w porównaniu z rokiem poprzednim i utrzymuje się na prawie niezmiennym poziomie. Jeżeli chodzi o Egipt, to napływ BIZ latach 2007-2008 wyniósł 13,2 mld USD. Wraz z globalnym kryzysem finansowym napływ BIZ malał, jednak znaczący spadek można zaobserwować po rewolucji 25 stycznia 2011 r., gdy napływ BIZ zmniejszyły się o ok. 70% w okresie lat finansowych 2009/10-2011/12. O ile średniorocznie wypływało z Egiptu 4,5 mld USD w okresie bezpośrednio poprzedzającym rewolucję, to w roku finansowym 2011/12 wartość ta zwiększyła się do 9,7 mld USD. W tym okresie inwestycje podejmowali inwestorzy zagraniczni mniej wrażliwi na niestabilność wewnętrzną Egiptu [WPHI Kair, 2013, s.1]. W przypadku Turcji napływ BIZ, który przyniósł gospodarce liczne korzyści makro- i mikroekonomiczne, w tym m.in. wsparcie redukcji bezrobocia i transfer technologii, nasilał się od 2004 r. i osiągnął maksimum w 2007 r. Załamanie napływu BIZ do Turcji ujawniło się w 2008 r. równoległe z pierwszymi oznakami światowego kryzysu finansowo-ekonomicznego. Spadek BIZ napływających do Turcji stanowił odbicie globalnych tendencji, gdy recesja w światowej gospodarce przyniosła zahamowanie inwestycji korporacji wielonarodowych, posiadających źródła kapitału w krajach wysokorozwiniętych. Opublikowany w styczniu 2011 r. raport UNCTAD dotyczący globalnych trendów inwestycyjnych, wskazuje na nadal powolne tempo pokryzysowego odbicia gospodarek rozwiniętych i słabe przyspieszenie BIZ. Pomimo wysokiej dynamiki rozwoju gospodarczego i relatywnie dużej atrakcyjności inwestycyjnej (w rankingu UNCTAD za lata 2008-2010 Turcja zajęła 15 miejsce wśród krajów o najwyższej atrakcyjności dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych), wraz z rozwojem kryzysu zadłużenia w strefie euro, zainteresowanie Turcją ze strony inwestorów zagranicznych pozostaje na umiarkowanym poziomie [TODAYS, 2013]. Jeżeli chodzi o RPA to analiza zagranicznych inwestycji bezpośrednich wskazuje, że kryzys spowodował silny spadek napływu BIZ z 9 mld USD w 2008 r. do

1,2 mld dwa lata później; jednak już od 2011 r. napływ tych inwestycji zaczął się zwiększać¹.

Omawiając problematykę BIZ, należy zwrócić uwagę na strukturę geograficzną napływu kapitału do krajów CIVETS. Głównym inwestorem w Kolumbii były Stany Zjednoczone, znaczny przyrost odnotowały natomiast inwestycje spółek pochodzących z Anguilli, plasując się na drugiej pozycji, na kolejnym miejscu znalazły się odpowiednio Panama, Bermudy, Wielka Brytania i Hiszpania [www 1]. W Indonezji główni inwestorzy pochodzili z: Japonii (10%), Singapuru (20%), Korei (8%), krajów UE (10%), USA (5%) oraz Australii [IMF, 2013, s. 27]. Największymi inwestorami w Wietnamie są od lat przedsiębiorstwa azjatyckie: z Japonii, Korei Południowej, Singapuru, Tajwanu i Malezji. Coraz więcej firm z UE decyduje się wejść na wietnamski rynek poprzez działalność inwestycyjną a nie ściśle handlową. Do czerwca 2013 r. inwestycje o największej łącznej wartości wśród państw UE rejestrowały w Wietnamie: Holandia (5,9 mld USD), Francja (3,1 mld USD) i Luksemburg (1,5 mld USD) [www 2]. W przypadku Egiptu największym inwestorem bezpośrednim jest UE – 80% wartości BIZ, a głównymi inwestorami są inwestorzy z Wielkiej Brytanii, Belgii, Francji, Włoch i Niemiec [Central Bank of Egipt, 2012/2013]. W ujęciu wartościowym, w czołówce krajów inwestujących w Turcji znajdują się: Holandia, Niemcy, Austria, Wielka Brytania, Hiszpania, Francja, Belgia, Luksemburg, Grecja i Finlandia. Holandia, Niemcy, Francja, Belgia i Luksemburg to jednocześnie kraje najliczniejszej diaspory tureckiej. Najliczniej w Turcji reprezentowane są spółki z udziałem niemieckiego kapitału (ogółem 5158 firm), relatywnie liczne są spółki z udziałem kapitału brytyjskiego (2446), holenderskiego (2105) i francuskiego (1079). Turcja przyciąga również inwestycje z krajów Bliskiego i Środkowego Wschodu, skąd pochodzi ogółem 7460 inwestorów² [WPHI Ankara, 2013, s. 17]. W RPA największy kapitał zaangażowali między innymi inwestorzy z Wielkiej Brytanii (45,6%), Holandii (18,6%), USA (7,2%), Niemiec (5%) oraz Chin (3,1%)³.

Inwestorzy zagraniczni angażują swój kapitał w różnych sektorach gospodarki. W przypadku Kolumbii doszło do pewnych zmian w stosunku do okresu sprzed kryzysu jeśli chodzi o sektory gospodarki, w których lokowane były BIZ. Na pierwszym miejscu nadal utrzymało się górnictwo, drugie miejsce zajęły inwestycje związane z ropą naftową, trzecie miejsce zajęła produkcja [www 1]. W Indonezji do najważniejszych sektorów docelowych dla BIZ należą m.in.:

¹ Należy nadmienić, że negatywnie na sytuację inwestycyjną w RPA wpływała również niestabilna sytuacja polityczna.

² W tym 2872 firm z Iranu, 1190 firm z Azerbejdżanu, 1009 firm z Iraku.

³ Dane za 2012 r.

górnictwo, przemysł chemiczny i farmaceutyczny, transport, telekomunikacja, przemysł metalowy [www 4]. Motorem gospodarki indonezyjskiej staje się przemysł samochodowy – w warunkach rosnącego z roku na rok popytu wewnętrznego na nowe samochody, jak również zwiększającego się zapotrzebowania z rynków sąsiednich⁴ [www 5]. Inwestorzy bezpośredni podejmują inwestycje w Wietnamie przede wszystkim w sektorze produkcji nastawionej na eksport; w znacznym stopniu inwestycje zagraniczne skupiają się w sektorze wysokich technologii i sektorze usług [www 2]. Bezpośrednie inwestycje w Egipcie są zaangażowane w ok. 68% w branży ropy i gazu oraz w: branży usług i produkcyjnej, rolnictwie, budownictwie i pozostałych branżach – 19%. [Central Bank of Egipt, 2012/2013]. BIZ w Turcji koncentrują się w sektorach: pośrednictwa finansowego, produkcji przemysłowej, handlu hurtowego i detalicznego; coraz więcej inwestorów zagranicznych decyduje się na zaangażowanie w sektorze energetyki, szczególnie w produkcji energii opartej na źródłach odnawialnych (OZE). W RPA kapitał inwestowany jest w takich branżach jak telekomunikacja, budownictwo, infrastruktura, usługi finansowe, górnictwo, turystyka i inne.

Według danych UNCTAD oraz MFW rynki krajów CIVEST do 2013 r. były istotnym miejscem napływu BIZ. Niemniej jednak, najbardziej atrakcyjnymi rynkami były rynki krajów BRIC. Wśród krajów wschodzących największy udział w łącznym napływie BIZ posiadały Chiny (ok. 26%). Biorąc pod uwagę kraje CIVETS to udział Turcji w łącznym napływie BIZ wynosił 2,6%, Kolumbii – 1,9%, Egiptu 1,5%, Indonezji – 1,5%, oraz RPA – 1,1%. Należy podkreślić, że w krajach CIVETS napływ BIZ miał istotne znaczenie w uzupełnianiu niedoboru krajowego kapitału, o czym świadczy wysokość średniorocznych relacji BIZ do nakładów brutto. Relacje te w większości krajów emerging markets utrzymywane były na wyższym poziomie niż średnia światowa (ok. 9%), wyjątek stanowiły: Indonezja (3,5%) oraz Turcja (5,1%) [Kosztowniak, 2012, s. 649-650].

3. Czynniki sprzyjające inwestowaniu w krajach CIVETS

Kraje CIVETS są postrzegane przez inwestorów zagranicznych jako państwa atrakcyjne do inwestowania, czego dowodem jest dotychczasowa wartość BIZ. Wpływają na to oferowane przez nie wyjątkowe szanse biznesowe i inwestycyjne. Należy zauważyć, że zagrożenie spadkiem napływu BIZ do analizowanych krajów w okresie ostatniego kryzysu spowodowało wprowadzanie przez

⁴ Na Jawie fabrykę wybuduje Volkswagen, a całkowita wartość inwestycji szacowana jest nawet na ponad ćwierć miliarda dolarów. Zauważyć należy, że producenci samochodów powodują napływ do gospodarki również producentów części, podzespołów, opon – zatem kolejnych inwestorów zagranicznych.

rzędy programów zachęt inwestycyjnych i innych instrumentów wspierających inwestycje zagraniczne.

W Kolumbii w 2006 r. opracowano plan, który do 2019 r. ma ją przekształcić w „kraj wydobywczy”: poprzez ułatwienie zagranicznych inwestycji i ustanowienie przejrzystych regulacji. W Kolumbii branża wydobywcza stanowi jedną z lokomotyw ekspansji gospodarczej, a rząd dąży do tego, aby ten sektor umożliwił rozwój innych branż, na przykład przetwórstwa metali. Zamierza więc w tym celu wykorzystywać możliwości rozwoju poprzez napływ BIZ do branż niegórnictw. W tym celu opracowano program produktywnej transformacji, którym na razie objęto szesnaście sektorów przemysłowych, rolniczych i usługowych [Zerka, 2012]. Poza tym Kolumbia nigdy jeszcze nie próbowała ograniczać odpływu kapitału z krajowego rynku. Rząd generalnie unika narzucania limitów na przepływy pieniężne, ewentualnie zwiększając koszty transakcji, gdy konieczne jest utrzymanie w ryzach strumienia kapitału napływającego do kraju.

Indonezja w celu przyciągnięcia inwestorów zagranicznych stosuje liczne zachęty. Inwestorzy mogą liczyć na zachęty fiskalne: redukcja przychodu objętego podatkiem dochodowym maksymalnie o 30% zainwestowanej kwoty rozłożona na okres 6 lat (5% rocznie), przyspieszenie amortyzacji księgowej, możliwość przeniesienia strat podatkowych z lat ubiegłych na następne okresy rozliczeniowe, 10% redukcja podatku od dywidend wypłacanych udziałowcom zagranicznym, zwolnienie/redukcja/odroczenie cła od importu dóbr kapitałowych, urządzeń, materiałów, części zamiennych. Poza tym inwestorzy mogą skorzystać ze zwolnienia z podatku CIT na okres 5-10 lat po rozpoczęciu przez firmę działalności produkcyjnej⁵. Zachęty te kierowane są do podmiotów podejmujących inwestycje we wskazanych przez rząd sektorach. Natomiast zagraniczne firmy działające w specjalnych strefach ekonomicznych mogą skorzystać m.in. ze: zmniejszenia podatku od nieruchomości, odroczenia należności celnych przywózowych, zwolnienia z akcyzy dóbr wykorzystywanych do produkcji czy zwolnienia z podatku VAT [www 6]. Władze indonezyjskie wiedzą jednak że napływ BIZ w przyszłości jest uzależniony w dużym stopniu od poprawy infrastruktury – zwłaszcza transportowej⁶.

Wietnam przyciąga inwestorów m.in. młodą i taną siłą roboczą (60% populacji jest w wieku produkcyjnym), ulgami podatkowymi i celnymi przy produkcji na eksport oraz istnieniem kilkudziesięciu specjalnych stref ekonomicz-

⁵ Po zakończeniu tego okresu możliwe jest 50% zwolnienie z podatku dochodowego dla podmiotów gospodarczych na okres 2 lat, co oznacza CIT w wysokości 12,5%.

⁶ Dlatego też najwięcej bezpośrednich inwestycji koncentruje się na Jawie – najlepiej przygotowanej pod względem infrastrukturalnym wyspie Indonezji.

nych. Szczególnym wyzwaniem pozostają nadal nierozwiązane problemy strukturalne. Wietnam traci atrakcyjność wśród zagranicznych inwestorów. W rankingu zaufania w dziedzinie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (FDI Confidence Index), opracowanego przez firmę doradczą A.T. Kearney pozycja Wietnamu spadła z 12 w 2010 r. na miejsce 14 dwa lata później, w 2013 r. kraj ten nie znalazł się wśród pierwszych 25 państw [Homlog, Springer, 2013, s. 57]. Konieczny jest wzrost konkurencyjności wietnamskiej gospodarki oraz dalsza poprawa warunków dla zagranicznych inwestycji bezpośrednich (m.in. konieczność zmniejszenia obciążeń regulacyjno-administracyjnych oraz poprawa stanu infrastruktury) [Nguyen i in., 2010, s. 15].

W Egipcie w 1987 r. uchwalono Prawo o gwarancjach i zachętach inwestycyjnych, które pozwala na 100% własność zagraniczną przedsięwzięć oraz gwarantuje prawo do repatriacji kapitału i zysków. Najważniejsze postanowienia to m.in. zabezpieczenie przed konfiskatą i nacjonalizacją, prawo do posiadania ziemi, prawo do posiadania rachunków bankowych w walutach zagranicznych, brak restrykcji w określaniu cen i równe traktowanie bez względu na narodowość. Poza tym do najważniejszych zachęt można zaliczyć to, że: żaden organ administracyjny nie może ingerować w wycenę produktów firm ani w określanie ich zysków oraz nie może unieważnić ani wstrzymać licencji udzielonej na użytkowanie nieruchomości, których prawa użytkowania należą do danej firmy, z wyjątkiem przypadków naruszania warunków licencji, firmy mają prawo do posiadania gruntów i nieruchomości niezbędnych do realizacji ich działalności niezależnie od obywatelstwa czy miejsca zamieszkania współników oraz wielkości ich udziału w firmie; firmy mają prawo do przywozu (również przez osoby trzecie) środków produkcji, materiałów, maszyn, urządzeń i części zamiennych oraz środków transportu niezbędnych do prowadzenia działalności bez rejestracji w Rejestrze Importerów oraz mają prawo eksportować swoje towary, również przez pośredników, bez konieczności rejestracji w Rejestrze Eksporterów [www 7].

Turcja dąży do podniesienia swej atrakcyjności dla BIZ poprzez reformy polityczne, gospodarcze i społeczne, zmiany legislacji w kierunku dostosowania ich do standardów UE, wykorzystuje atuty strategicznego położenia i dużego rynku krajowego (blisko 74 mln konsumentów) oraz regionalnego. Zachęcając obcy kapitał do inwestowania w Turcji, władze nie stosują zasadniczo preferencji co do kierunku napływu czy sektora lokowania inwestycji, za inwestycje szczególnie pożądane uznaje się jednakże przedsięwzięcia kreujące nowe miejsca pracy, transfer technologii i know-how oraz wprowadzające wysoką wartość dodaną do tureckiej gospodarki. W konsekwencji, programy zachęt ukierunkowane są na inwestycje w sektorach ICT, maszyn i urządzeń, obróbki metalu, lo-

gistyce, przemyśle motoryzacyjnym, przetwórstwie żywności, farmacji, energii, usług i infrastruktury. Zabiegi Turcji w kierunku pozyskania BIZ wydają się przynosić najszybsze efekty w krajach Zatoki Perskiej, skąd Turcja oczekuje zwiększonego napływu inwestycji w sektorach mediów, nieruchomości i turystyki [TODAY'S, 2011].

W RPA w stosunku do inwestorów bezpośrednich stosowane są różne zachęty podatkowe, w tym odpisy na amortyzację środków trwałych. Poza tym na eksport środków trwałych i usług z RPA mogą uzyskać kredyty od Korporacji ds. Rozwoju Przemysłowego, a w określonych przypadkach państwo może częściowo zrekompensować niektóre koszty poniesione przy operacjach mających na celu rozwój rynków. Poza tym może zostać udzielona subwencja dla określonych sektorów w celu rozwoju nowych rynków eksportowych oraz istnieją możliwości refundacji niektórych rodzajów opłat na towary importowane, surowce lub komponenty używane przy wytwarzaniu towarów eksportowych [www 8].

Poprzez liczne programy i zachęty kraje CIVETS starają się o poprawę atrakcyjności inwestycyjnej swoich rynków dla inwestorów zagranicznych. W celu oceny atrakcyjności inwestycyjnej rynków sporządzana jest lista rankingowa krajów w oparciu o wskaźnik Inward FDI Performance Index oraz Inward FDI Potential Index⁷. Z porównania listy rankingowej za lata 1990-2011 dotyczącej Inward FDI Performance Index wynika, że kraje CIVETS pogorszyły swoją pozycję inwestycyjną, spadając na dalsze miejsca; przykładowo Egipt z 28 na 57 miejsce, Indonezja z 56 na 70 miejsce, RPA z 106 na 128 miejsce a Turcja z 78 na 108 miejsce. W oparciu o Inward FDI Potential Index można stwierdzić, że potencjał inwestycyjny, mimo zastosowanych zachęt, w przyciąganiu BIZ również obniżył się [UNCTAD, WIR 2011, Web table 28].

Innym determinantem alokacji BIZ jest ryzyko inwestycyjne⁸ oraz wskaźnik wolności gospodarczej⁹. Z oceny poziomu ryzyka inwestycyjnego w krajach CIVETS (w 2011 r.), wyrażonych w punktach oraz miejscu na liście rankingowej wynika, że w krajach tych występowało umiarkowane ryzyko inwestycyjne; przykładowo w: Egipcie (41,63 pkt., 96 miejsce), Turcji (57,07 pkt., 35 miejsce),

⁷ *Inward FDI Performance Index* określa skuteczność kraju w przyciąganiu BIZ, *Inward FDI Potential Index*, bazuje na 12 wskaźnikach gospodarczych i strukturalnych i określa potencjał inwestycyjny kraju oraz efektywność jego wykorzystywania w przyciąganiu inwestycji zagranicznych; uwzględnia m.in. takie wskaźniki jak tempo wzrostu PKB, PKB per capita, udział eksportu w PKB, liczba linii telefonicznych i telefonów komórkowych na 1000 mieszkańców, udział wydatków na badania i rozwój w dochodzie narodowym, udział studentów w populacji itp.

⁸ Poziom ryzyka inwestycyjnego ustala się w punktach od 0-100, przy czym największa liczba zdobytych punktów oznacza najmniejsze ryzyko.

⁹ Wskaźnik ten zawiera opis i ocenę ograniczeń, restrykcyjnych przepisów, zakresu stosowania przymusu przez aparat władzy w sferze gospodarki w różnych państwach.

Indonezji (58,27 pkt., 33 miejsce), Kolumbii (58,72 pkt., 31 miejsce). W zakresie wskaźnika wolności gospodarczej (IEF – Index of Economic Freedom) wśród krajów CIVETS w 2011 r., najwyższe miejsce w rankingu zajęła Kolumbia (45 miejsce), później Egipt (86 miejsce), a Turcja aż 138 miejsce [Kosztowniak, 2012, s. 656]. Pomimo dość zróżnicowanej sytuacji w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej ryzyka inwestycyjnego oraz wolności gospodarczej inwestorzy bezpośredni coraz bardziej preferują rynki wschodzące dla swojej działalności. Według danych UNCTAD na liście 20 najatrakcyjniejszych krajów goszczących w latach 2011-2013 znalazły się aż dwa kraje CIVETS, tj. Indonezja oraz Kolumbia [UNCTAD, WIR 2014, s. 5].

Podsumowanie

Kraje CIVETS są obecnie atrakcyjnym miejscem lokowania zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Światowy kryzys finansowo-gospodarczy oddziaływał negatywnie na napływ BIZ do analizowanych krajów, jednak CIVETS szybko powróciły na ścieżkę wzrostu. Oczekuje się, że ta pozytywna tendencja ta utrzyma się w następnych latach.

BIZ spełniają ważną rolę w unowocześnieniu gospodarek krajów CIVETS. Wprowadzając do przedsiębiorstw nowe technologie, nowe formy zarządzania i organizacji produkcji. BIZ w znacznej mierze rekompensują występujące niedobory wewnętrznych źródeł akumulacyjnych i stanowią ważne dodatkowe źródło finansowania inwestycji przedsiębiorstw. Zagraniczni inwestorzy bezpośredni odgrywają istotną rolę w procesach przebudowy i modernizacji gospodarek, co jest wynikiem przede wszystkim rosnących wydatków inwestycyjnych, w tym na nowe środki trwałe. Poza tym podmioty z udziałem kapitału zagranicznego pełnią coraz większą rolę w obrotach handlu zagranicznego, w wyniku czego rośnie wartość sprzedaży eksportowej zrealizowanej przez te podmioty. Inwestorzy zagraniczni mają także znaczący udział w imporcie, co wynika zarówno z importu inwestycyjnego, jak i zaopatrzeniowego. W związku z czym kraje CIVETS są zainteresowane jak największym napływem BIZ i dlatego też podejmowane są działania prowadzące do eliminowania barier i zapewnienia sprzyjających warunków dla zagranicznych inwestorów.

Literatura

- Central Bank of Egypt (2012/2013), *External Position of the Egyptian Economy*, „Quarterly Report”, Vol. No. (42).
- Grądzka D. (2009), *Wietnam, wschodząca gwiazda w czasach kryzysu*. <http://www.polska-azja.pl/2009/07/16/8513/>.
- Homlong N., Springler E. (2013), *Vietnam And Foreign Direct Investment: Potentials And Challenges On The Labor Market*, „International Journal of Economics and Finance Studies” Vol. 5, No. 2.
- IMF (2013), *Indonesia: Staff Report for the 2013 Article IV Consultation*, „Country Report” No. 13/362.
- Kosztowniak A. (2012), *Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych a potencjał inwestycyjny w krajach wschodzących w latach 1990-2010*, [w]: *Wyzwania gospodarki globalnej*, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, nr 31.
- Nguyen Ngoc A., Nguyen Duc N., Nguyen T. (2010), *Current Global Crisis, Fiscal Stimulus Package and Implication for Vietnam*. DEPOCEN „Working Paper Series”, No. 10.
- OECD Directorate For Financial (2003), *Code of Liberalisation of Capital Movements. Fiscal And Enterprise Affairs*, Paris.
- Solarz J.K. (2001), *Międzynarodowy system finansowy*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa.
- Sporek T. (1995), *Międzynarodowa integracja gospodarcza*, Wydawnictwo STAPIS, Katowice.
- „Today’s Zaman” 21.02. i 01.03.2011 r.
- Zerka P. (2012), *Kolumbia: geny czy wychowanie*, notyzbogoty.blogspot.com, 26.01.2012.
- UNCTAD (2012), *World Investment Report 2011, New York and Geneva*.
- UNCTAD (2015), *World Investment Report 2014, New York and Geneva*.
- WPHI Ambasada w Ankarze (2013), „Biuletyn Informacyjny”, nr 4.
- [www 1] www.bogota.msz.gov.pl.
- [www 2] <http://www.hanoi.msz.gov.pl>, Informator o krajach ekonomicznych świata.
- Wietnam. Witryna internetowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
- [www 3] <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/south-africa/foreign-investment>, *South Africa: Foreign investment*.
- [www 4] http://forsal.pl/artykuly/658675,indonezja_sekrety_wzrostu_azjatyckiego_tygrysa_gospodarczego.html.
- [www 5] <http://www.forbes.pl/indonezja-tygrys-z-napedem-na-czterykola.artykuly,173849,1,1.html>.

[www 6] www.jakarta.trade.gov.pl, *Zachęty dla inwestorów zagranicznych w Indonezji*.

[www 7] www.cairo.trade.gov.pl, *Nowy charakter inwestycji zagranicznych w Egipcie*.

[www 8] www.johannesburg.trade.gov.pl, *System zachęt dla biznesu*.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW A POTENTIAL INVESTMENT THE CIVETS COUNTRIES

Summary: The CIVETS are a group of countries – the leaders of the emerging markets that consist of Colombia, Indonesia, Vietnam, Egypt, Turkey and South Africa. The CIVETS are considered to be the countries which will begin the next cycle of growth in emerging markets. Important factors support this argument, such as: diversified and rapidly developing economies, more and more open markets and increased interest of foreign investors. The size and dynamics of foreign direct investment to the CIVETS show a large variation of this process in the years 2005-2013. The CIVETS are interested in the greatest inflow of FDI possible and therefore undertake measures required to eliminate barriers and to provide favorable conditions for foreign investors.

Keywords: CIVETS countries, foreign direct investment, investment attractiveness.